

Rödöfans Sözleşmelerinin Şekli ve Tescili *Form and Registration of Royalty Contracts*

M.Topaloğlu

Beykent Üniversitesi Hukuk Fak., İstanbul

e-posta: mt@mustafatopaloglu.av.tr

ÖZET

Rödöfans sözleşmeleri maden hukuku uygulamalarında sıklıkla kullanılan bir sözleşme tipidir. Ne Maden Kanununda ne de başka bir kanunda bu sözleşmenin taraflarının hak ve yükümlülüklerini düzenleyen hükümler yer almamaktadır. Benzerliğinden ötürü Türk Borçlar Kanununun ürün kirasına ait hükümleri uygulanmaktadır. Kanun Koyucu, Türkiye’de yaşanan iki elim maden kazasına tepki olarak rödöfans sözleşmesiyle ilgili yeni hükümler sevk etmiştir. Yeni yasal düzenlemeye göre yeni Yönetmelik Taslağında rödöfans sözleşmesiyle ilgili ayrıntılı düzenlemeler yer almaktadır. Bu çalışmada rödöfans sözleşmesiyle ilgili 6592 sayılı Kanunla getirilen yeni hükümler ile Yönetmelik Taslağındaki yeni düzenlemelerin hukuki etkileri tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rödöfans, tescil, daimi nezaretçi

ABSTRACT

Royalty Contracts are kinds of legal contracts that are widely used in mining law practices. However there are no conditions which circumstances contractual rights and responsibilities of parties in the Mining Law nor any other codes. Due to the similarity of Turkish Obligations Code provisions on the usufructuary lease is applied. New provisions relating to contracts in response to the two deplorable royalty mine accidents which is occurred in Turkey by the legislator. In accordance with the new law detailed arrangements take place in the new Regulation Draft related to the Royalty Contracts. In this study the new provisions, which are created, by the Code Numbered 6592 and legal implications of the new Regulation shall be considered.

Keywords: Royalty, registration, permanent supervisor

1 GENEL OLARAK YENİ YASAL DÜZENLEME VE RÖDÖFANS

Rödöfans sözleşmeleri maden hukuku uygulamasında yaygın olarak kullanılan bir sözleşme tipidir. Ne var ki, bu sözleşme ilişkisinde işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili 3213 Sayılı Maden Kanununun Ek 7.maddesi dışında tarafların hak ve yükümlülüklerini düzenleyen bir kanun hükmü mevcut değildi. Bununla beraber, Maden Kanununun uygulanmasıyla ilgili usul ve esasları belirleyen Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesinde ruhsat sahalarındaki madenlerin üretilerek değerlendirilmesi amacıyla üçüncü kişilere veya kuruluşlara tasarruf hakkı sağlamak üzere ruhsat sahasının tamamı ya da bir kısmı için ruhsat sahiplerinin bu kişilerle yapmış oldukları sözleşmeler, rödöfans sözleşmesi olarak tanımlanmıştır.

Madencilik çevrelerinde, rödöfans sözleşmelerinin başta maden hukuku olmak üzere, iş ve sosyal güvenlik hukuku ve ticaret hukuku yönleriyle ele alan ayrı bir kanuni düzenlemeye kavuşturulması görüşü ifade edilmekteydi (Topaloğlu, 2014). Özellikle kamu kurum ve kuruluşlarına ait kömür ruhsatlarının büyük bir kısmı özel kişi yada şirketlerle yapılan rödöfans sözleşmeleriyle işletilmektedir (Öztoprak, 2015).

Ancak 2014'te yaşanan elim iki maden kazasından biri olan Ermenek kazasından sonra bu görüş yüz seksen derece değişti. Kazanın sebebinin söz konusu yeraltı kömür ocağının rödöfansla işletilmesi olduğu algısı gerek

kamuoyunda gerekse Hükümet çevrelerinde hakim olmaya başladı. Bunun üzerine Hükümet, rödovansla çalışmanın yasaklanacağını basın açıklamasında Türk halkına duyurdu. <http://www.milliyet.com.tr/ozel-sektore-rodovans-yasagi-gundem-1992210/>

İşte 6592 sayılı Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun bu iklimde hazırlandı ve kanunlaştı. Yeni düzenlemeye göre, ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödovans sözleşmeleri Bakanlığın iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur.

Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişiler ile üretim faaliyetlerine yönelik rödovans sözleşmeleri yapamaz. Aksi takdirde rödovans sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.

Ayrıca, 18 Mayıs 2015 tarihine kadar mevcut rödovans sözleşmelerinin Maden İşleri Genel Müdürlüğüne bildirilmesi zorunlu tutulmuştur. Bildirim zorunluluğuna uyulmaması halinde rödovansla yapılan maden işletmesi faaliyetleri durdurulur. Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere, yer altı kömür madenciliğine dair bu tarihten önce akdedilmiş mevcut rödovans sözleşmeleri sona erdirilmeyen ruhsat sahalarına ilişkin süre uzatım talepleri kabul edilmez.

2 RÖDÖVANS SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE TÜRLERİ

Rödovans sözleşmesinde tarafların iş ve sosyal güvenlik hukuku dışındaki hak ve yükümlülüklerine ilişkin 3213 sayılı Maden Kanununda özel bir düzenleme olmadığı için 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun “ürün (hasılat) kirasına” ait hükümler uygulanır (Çanga, 2005). Ürün kirası, kiralayanın ürün kiracısına bir bedel karşılığında ürün getiren bir hakkın kullanımını vermeyi ve ürünleri elde etmeyi bıraktığı sözleşmedir. Rödoğans sözleşmesi, uygulamada haliyle hasılat kirası sözleşmesinde verilen tanıma aynen uymaktadır. Hatta Yargıtay 14.Hukuk Dairesi’ne göre, rödoğans sözleşmesi, ürün kirası sözleşmesinin bir türüdür (*Yargıtay 14.Hukuk Dairesi 20.02.2007 gün ve E.2007/111, K.2007/1552*).

Uygulamada görülen bazı rödoğans sözleşmelerinde ise maden ruhsatı işletmeciye devredilmekte, ancak devreden önceki ruhsat sahibine de rödoğans bedeli denilen kira bedeli ödenmektedir. Bazı durumlarda rödoğans bedeline ilaveten başlangıçta peşin veya taksitli olarak devir bedeli de ödenmektedir. Bu türde rödoğans sözleşmesiyle maden ruhsatını devir alanın maden ruhsatını sahiplenme (temellük) kastı bulunmayıp, aslında ruhsat üzerindeki hakkın kullanılması devir alınmaktadır. Yargıtay ve doktrinde bu tür lisans devri niteliğindeki rödoğans sözleşmeleri de ürün kirası sayılmaktadır (Topaloğlu, 2011b). İkinci tür bu rödoğans sözleşmelerine uygulamada devirli rödoğans sözleşmesi de denilmektedir.

Buna karşılık, maden ruhsatının kullanılmasının değil de kendisinin devredildiği üçüncü tür rödoğans sözleşmelerinde ise, hiçbir şekilde kiradan bahsetmek mümkün değildir. Burada bir kısmı peşin bir kısmı ise üretilen maden miktarına bağlı olarak satış bedelinin kararlaştırıldığı vadeli bir satım sözleşmesi söz konusudur. Doktrinde bu şekilde devreden rödoğans bedeli almanın dışında hiçbir tasarruf hakkının kalmadığı maden ruhsatının devri sözleşmeleri satış sözleşmesi olarak nitelendirilmektedir (Topaloğlu, 2001).

Yargıtay Yüksek 14.Hukuk Dairesi de, rödoğansla maden ruhsatının devri sözleşmelerinin satış veya kira niteliğinin bulunup bulunmadığını belirlerken, ruhsatın devir edilmesinden sonra sözleşmeye aykırılık veya sürenin dolmasıyla ruhsatın tekrar devir edene döneceğine ilişkin sözleşme hükümlerini ayırt edici bir kriter olarak kullanmıştır. Yüksek Daireye göre, devredilen maden ruhsatının devredene iadesine imkân veren bu haller, ruhsat devrinin sürekli değil geçici olarak yapıldığını gösterir. Gerçekten de iade edilmesi kaydıyla maden ruhsatının devri halinde sahiplenme kastı olmadığı için satış değil, kira sözleşmesi söz konusudur (*Yargıtay 14.H.D., 13.02.2007 gün ve E.2006/15092, K.2007/1210*).

Rödovans sözleşmesini ürün kirası olarak vasıflandırırken rödoğans sözleşmesiyle aslında Devletten alınan idari izin niteliğindeki maden ruhsatının kiralandığı unutulmamalıdır. Yoksa tartışmasız olarak taşınmaz mal sayılabilecek bir maden işletmesi kiralanmamaktadır. Sözleşmeye konu maden ruhsatının öncelikle maden mevzuatına göre işletilmesi gerekir. Türk Borçlar Kanununun esas itibarıyla tarımsal işletmeleri düzenlemek için öngördüğü ürün kirasına ilişkin hükümlerin hepsinin rödoğans sözleşmesi ilişkisini düzenlemeye yeterli olduğu söylenemez (Topaloğlu, 2014).

3 RÖDÖVANS SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE GEÇERLİLİK ŞARTLARI

Rödövens sözleşmesi maden ruhsatının devri anlamına gelmediğinden, devir sözleşmesinin MİGEM’ de yetkili memur huzurunda yapılması zorunluluğu yoktur. Maden ruhsat sahibi ile (madenci) ile rödövensla sahayı işletecek olan (rödövensçi) rödövens sözleşmesini isterlerse adi yazılı şekilde, isterlerse noterde düzenleme şeklinde yapabilirler (Topaloğlu, 2010).

Maden ruhsat sahaları büyük bir çoğunlukla ticari işletme için öngörülen 2015 için yıllık 110.000.-TL’lik esnaf işletmesi sınırını aştığı için ticari işletme sayılır. Ticari işletme ile ilgili olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 11 (3) maddesinde “*Ticari işletme, içerdiği malvarlığı unsurlarının devri için zorunlu tasarruf işlemlerinin ayrı ayrı yapılmasına gerek olmaksızın bir bütün halinde devredilebilir ve diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Aksi öngörülmemişse, devir sözleşmesinin duran malvarlığını, işletme değerini, kiracılık hakkını, ticaret unvanı ile diğer fikri mülkiyet haklarını ve sürekli olarak işletmeye özgülenen malvarlığı unsurlarını içerdiği kabul olunur. Bu devir sözleşmesiyle ticari işletmeyi bir bütün halinde konu alan diğer sözleşmeler yazılı olarak yapılır, ticaret siciline tescil ve ilan edilir.*” hükmü yer almaktadır. Buna göre, ticari işletme devri işlemi dışında “*ticari işletmeyi bir bütün halinde konu alan diğer sözleşmeler*” in de yazılı olarak yapılması ve ticaret siciline tescil edilmesi gerekir. Dolayısıyla ticari işletme niteliğinde olan maden ruhsat sahasının bütününe konu olan rödövens sözleşmelerinin yazılı olarak yapılması ve ticaret siciline tescil edilmesi zorunludur.

Sözleşmenin noterde yapılması halinde imzaya ve tarihe itiraz edilemez. Ancak, noterde düzenlenen rödövens sözleşmesinin sahteliğini ileri sürmek mümkündür. Yargıtay’a göre, noterlerin maden hakkı devir vaadi sözleşmesi düzenlemeye yasal yetkileri bulunmamaktadır (*Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu 06.07.1970 gün ve E. 1967/7, K. 1970/6 sayılı kararı*). Bu İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca maden ruhsatının rödövensçiye devredildiği ikinci tip rödövens sözleşmeleri noterde yapılamaz. Zira, bu tür rödövens sözleşmeleri maden ruhsatı devir taahhüdü içermektedir (Topaloğlu, 2011a).

6592 sayılı Kanunla 3213 sayılı Maden Kanununun Ek 7.maddesine “*Ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödövens sözleşmeleri Bakanlığın iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödövens sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur.*”

Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişiler ile üretim faaliyetlerine yönelik rödövens sözleşmeleri yapamaz. Aksi takdirde rödövens sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.” hükmü ilave edilmiştir. Buna göre, kural olarak rödövens sözleşmesi yapmak Enerji ve Tabii kaynaklar Bakanlığının iznine bağlanmıştır. Hatta istisnai olarak kamu kurum ve kuruluşlarına ait maden ruhsat sahaları hariç diğer yeraltı kömür maden işletmelerinde rödövens sözleşmesi düzenlemek tamamen yasaklanmaktadır.

6592 sayılı Kanunla ilgili Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin 100.maddesinde yapılan değişiklik Taslağında ise; “*Rödövens sözleşmelerinde sözleşmenin bitiş tarihi gün/ay/yıl olarak belirtilir. Kamu kurum ve kuruluşları ve iştiraklerinin yer altı kömür işletmelerinde aynı alan içinde, kot/kat farklılığı olmadığı, giriş çıkışları ve havalandırmalarının birbirinden bağımsız olmaması halinde birden fazla rödövens sözleşmesi yapılamaz.(Aynı alanda birden fazla rödövens sözleşmesi yapılamaz. Rödövensçi, rödövens alanında üçüncü kişilerle rödövens sözleşmesi yapamaz. Aynı alanda kot/kat farklılığı olsa dahi birden fazla rödövens sözleşmesi yapılamaz.*”

Rödövensçilerde Kanununun 6 ncı maddesindeki maden haklarını kullanma ile ilgili şartları taşımaları ve EK-2’de yer alan mali yeterlilik şartları aranır.” hükümlerine yer verilmektedir.

6592 sayılı Kanunla gelen bu izin zorunluluğu ve yasaklama hükümlerinin rödövens sözleşmelerine hukuki etkisini maden ruhsatının yeraltı kömür işletmesi olup olmadığına göre ayrı ayrı belirlemek gerekir.

3.1. Genel Olarak Rödövens Sözleşmesinin Şekli

Rödövens sözleşmesi de iki taraflı bir hukuki işlemdir. Hukuki işlemlerin şeklini düzenleyen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun (TBK) 12. maddesinde; “*Sözleşmelerin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir. Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.*” denilmektedir. Buna göre, 3213 sayılı Maden Kanununun Ek.7.maddesinde öngörülen “*Bakanlık İzni Alınması Şartı*”, TBK 12.maddesi anlamında bir geçerlilik şartıdır.

Nitekim Yönetmelik Taslağında öngörülen rödovans sözleşmesinin tarihiyle ilgili hükümler, maden hakkı sahibi olmaya ehliyet ve yeterlilik şartları, bu geçerlilik şartının unsurları olarak gösterilmiştir.

Buna göre rödovans sözleşmesinde sözleşmenin bitiş tarihi gün/ay/yıl olarak gösterilecektir. Yönetmelik taslağının bu hükmü uygulamada sorunlar yaratacak niteliktedir. Zira genellikle uygulamada rödovans sözleşmelerinin bitiş tarihi kesin bir tarih olarak gösterilmeyerek ruhsatın geçerlilik süresine bağlanmakta ve maden ruhsatı temdit edilirse ruhsatın süresinin de uzayacağına yönelik hükümler konulmaktadır. Bu şekilde rödovans sözleşmesine belirli bir tarih ki, bu tarih hiçbir zaman ruhsat süresini geçemeyecektir, konulması istenirse uzun süreli yatırım ve işletme yapmak amacıyla rödovans sözleşmesi akdeden rödovansçının hukuki durumu etkilenecektir. Ayrıca bu durum, yeraltındaki madenlerin kesinti olmadan işletilmesi yönündeki 3213 sayılı Maden Kanununa da yansıyan temel felsefeye aykırı olacaktır. Eğer son revizyon çalışmalarında ilgili Yönetmelik Taslağı, hükmü bu şekilde geçerse, olan hukuk açısından kesin bitiş tarihi gösterilmeyen rödovans sözleşmeleri geçerli olmayacaktır.

Taslak Yönetmelik, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının izin verme şartı olarak rödovansçının 3213 sayılı Maden Kanununun 6.maddesi uyarınca maden hakkı sahibi olmaya ehil olma şartını da öngörmektedir. Bu hükmü yerinde bulmaktayız. Zira, böyle bir hüküm olmasaydı, maden hakkı sahibi olamayacak bir kişi yada kuruluş, rödovans sözleşmesi yoluyla maden ruhsat sahasının tamamının işletme hakkını elde edebilirdi ki; bu durumun kanuna karşı hile oluşturacağı açıktır.

3213 sayılı Maden Kanununun 6.maddesi uygulandığında, şirket olmayan gerçek kişi rödovansçının T.C. vatandaşı olması gerekir. Türkiye’de oturuyor olsalar bile vatansızlar, mülteciler ve vatandaşlığa alınma beyannamesi dolduran göçmenler, rödovansçı olamazlar. T.C. vatandaşı olan bu kişinin medeni hakları kullanmaya (fiil ehliyetine) ehil olması da ikinci şart olarak aranmaktadır. Sezgin (reşit) olan, ayırtım gücüne (temyiz kudretine) sahip ve kısıtlanmayan (hacir altına alınmayan) her gerçek kişi medeni hakları kullanmaya ehildir (Topaloğlu, 2011a).

Yine, Devlet memurları, diğer kamu görevlileri ve Maden İşleri Genel Müdürlüğünde çalışan kişilerin maden hakkı sahibi olmadıklarından, rödovansçı da olamazlar. Aynı şekilde il özel idarelerinde çalışan yevmiyeli ve sözleşmeli personel, aynı il sınırları dahilinde I(a) Grubu rödovans sözleşmesinin tarafı olmaları, hukuken yasaktır. (Maden Kanununun I(a) Grubu Madenleri ile İlgili Uygulama Yönetmeliği m.5/II).

3213 sayılı Maden Kanununun 6.maddesinde, Türk Kanunlarına göre kurulan, ana sözleşmesinde madencilik konusuyla uğraşabileceği yazılı olan ticaret şirketleri rödovansçı olabilir. Türk kanunlarına göre kurulmakla Türk şirketi sayılan bu tür ticaret şirketlerinin ortakları yabancı gerçek veya tüzel kişi olmaları önemli değildir. Buna karşılık, ticaret şirketi sayılmayan adi şirketler (ortaklıklar) ile iş ortaklıkları, joint venture ve konsorsiyumların rödovans işletmecisi sıfatına sahip olmaları mümkün değildir (Topaloğlu, 2011a).

Taslak Yönetmelikte, maden hakkı ehil olma şartı yanında haklı olarak rödovansçının maden işletme ruhsat sahibi için aranan mali yeterlilik şartına da sahip olması aranmaktadır. 6592 sayılı Kanunla işletme ruhsat aşamasında da mali yeterlilik şartı öngörülmüştür. Söz konusu mali yeterlilik tablosu, Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinde Ek.2 olarak belirlenecektir. İşte Ek.2 tablosunda belirtilen mali yeterliliği rödovansçının da taşıması gerekir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, mali yeterliliğe sahip olduğunu Yönetmelikte belirtilen şekilde ispat edemeyen rödovansçıya faaliyet izni veremeyecektir. Başka bir deyişle, Bakanlık, söz konusu rödovans sözleşmesini onaylamayacaktır.

Bakanlıkça izin verilmeyen veya onaylanmayan rödovans sözleşmesi, Kanunun öngördüğü geçerlilik şartını taşımayacağı için geçerli olarak kurulamaz. Gerçekten de, 6098 sayılı TBK 27. maddesinde “*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*” denilmektedir. Buna göre, Kanunun emredici hükmüne aykırı sözleşmeler, kesin olarak hükümsüz veya eski deyimle batıldır (Eren, 2013; Başpınar, 1998). Bu anlamda 6592 sayılı Kanunla 3213 sayılı Maden Kanununun Ek 7.maddesine eklenen rödovansla ilgili hükümlerin emredici olduğu açıktır. Söz konusu hükümler, kamu hukuku karakterli olup, kamu düzeni ve yararı düşüncesiyle oluşturulmuşlardır. Bu hükümler, Devlet ve toplumun çıkarını korumayı amaçlamaktadır. Özellikle Ermenek’te yaşanan maden kazası bu hükümlerin sevk edilmesinin ana etmeni olmuştur. Bu bakımdan, emredici hüküm olan 3213 sayılı Maden Kanununun Ek.7 maddesinde öngörülen Bakanlık iznini alamayan rödovans sözleşmeleri, TBK m.27 uyarınca kesin olarak hükümsüzdür.

Bakanlık izni olmadığı için MİGEM veya idare açısından kesin olarak hükümsüz olan rödovans sözleşmesi taraflar arasında dahi hüküm ifade etmez. Belirtilen nedenden dolayı hükümsüz olan rödovans sözleşmesi

nedeniyle taraflar birbirine bir edimde bulunmuş, bir şey vermiş veya ödemedede bulunmuş iseler, bunların iadesi gerekir. Eski tarihli bir Yargıtay kararında, maden sicilinde devir şartı yerine getirilemeyen rödovans sözleşmesinin geçersiz olduğuna ve bu rödovans sözleşmesi nedeniyle ruhsat sahibinin r dovansçıdan aldığı ek ve senetleri iade etmesine karar verilmiştir (*Yargıtay 11.HD., 25.02.1991 gün ve E. 1989/9336, K.1991/1257.*).

6592 sayılı Kanunla 3213 sayılı Maden Kanununun Ek 7.maddesine eklenen “*Aksi takdirde rödovans sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.*” denilmek suretiyle Bakanlık izni alınmadan yapılan rödovans temelli madencilik faaliyetleri hakkında kamu hukuku açısından da faaliyeti durdurma yaptırımının uygulanacağı belirtilmiştir. Kamu hukuku bakımından faaliyetin durdurulacağı kesin olarak belirtilerek, rödovans sözleşmelerinde Bakanlık izninin emredici nitelikte olduğunun bir kere daha altı çizilmiştir.

6592 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 18 şubat 2015 tarihinden önce akdedilmiş rödovans sözleşmelerinin hukuki akıbeti ise Geçici 23.madedede düzenlenmiştir.  nceki rödovans sözleşmelerinin bir örneğinin 6592 sayılı Kanunun y r rl ge girdiği tarihten itibaren üç ay içinde yani 18 Mayıs 2015 tarihine kadar MİGEM’e verilmesi zorunludur. Ancak MİGEM, bu tarihten sonra bile önceki tarihli rödovans sözleşmelerinin kendisine teslimini kabul etmektedir. Zira, Geçici 23.madde, emredici bir hüküm değil, bir düzen hükmüdür. Burada Bakanlıktan izin alınması gerekmiyip, rödovans sözleşmelerinin sadece teslimi yeterlidir. MİGEM, sözleşmelerin teslimi zorunluluğu yerine getirilmeden yürütüldüğünü tespit ettiği r dovanslı madencilik faaliyetlerini durdurur.

Gerek 6592 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden sonra yapılan rödovans sözleşmeleri için  ng r len Bakanlıktan izin alma zorunluluğu gerekse önceki rödovans sözleşmeleri için  ng r len MİGEM’e teslim zorunluluğu sadece birinci tip rödovansçının maden ruhsatını devir almadığı rödovans sözleşmeleri için söz konusudur. İkinci tip ruhsat devirli rödovans sözleşmelerinde ise herhangi bir izin veya teslim zorunluluğu yoktur. MİGEM uygulaması da bu yöndedir.

3.2. Kamu Dışındaki Yer Altı Kömür İşletmeleriyle İlgili Rödovans Sözleşmelerinin Geçerliliği

6592 sayılı Kanunla yeraltı kömür işletmeleriyle ilgili ruhsat sahibinin kamu mu yoksa özel sektör m  olduğuna göre bir ayırım yapılmıştır. 3213 sayılı Maden Kanununun Ek.7.maddesine eklenen hükme göre, “*Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere yer altı kömür işletmelerinde maden ruhsat sahipleri, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişiler ile üretim faaliyetlerine yönelik rödovans sözleşmeleri yapamaz. Aksi takdirde rödovans sözleşmesi ile yapılan madencilik faaliyetleri durdurulur.*” . Buna göre, kamu kurum ve kuruluşları ile iştiraklerine ait olanlar hariç olmak üzere, yer altı kömür işletmeleri rödovans sözleşmesiyle işlettirilemez. Başka bir deyişle özel sektöre ait yeraltı kömür işletmelerinde rödovans sözleşmesi yapılması kesinlikle yasaklanmaktadır.

Özel sektöre ait yeraltı kömür işletmelerine ilişkin yapılan rödovans sözleşmelerinde başlangıçta hukuki imkansızlık söz konusudur. Zira bu tür maden sahalarında rödovansla çalışılmaya kesinlikle müsaade edilmemektedir. Sözleşmenin konusu imkansız ise, yukarıda hükmü verilen 6098 sayılı TBK 27.maddesine göre kesin olarak hükümsüzdür (Altunkaya, 2005).

Özel hukuk bakımından kesin hükümsüzlük yaptırımı nedeniyle geçersiz olan bu tür r dovanslı çalışma, kamu hukuku bakımından da MİGEM tarafından tespit edildiğinde, faaliyeti durdurma yaptırımına tabidir.

3213 sayılı Maden Kanununun Ek.7.maddesinin ikinci fıkrası hükmünün yazımından kamu hariç yeraltı kömür işletmeleri için öngörülen rödovansla çalışma yasağının sadece birinci tür klasik rödovans sözleşmeleri için söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Ruhsat sahibinin yeraltı kömür işletmesini üçüncü kişiye bırakması yasaklandığından, ikinci tip devirli rödovans sözleşmeleri ise yasak kapsamı dışındadır.

6592 sayılı Kanunun yürürlük tarihi olan 18 şubat 2015 tarihinden önce akdedilmiş özel sektöre ait yeraltı kömür işletmeleri için farklı bir yaptırım getirilmiştir. 3213 sayılı Kanun 23/II nci maddesinde, “*Kamu kurum ve kuruluşları ile iştirakleri hariç olmak üzere, yer altı kömür madenciliğine dair rödovans sözleşmeleri sona erdirilmeyen ruhsat sahalarının süre uzatım talepleri kabul edilmez.*” Hükmü yer almaktadır. 3213 sayılı Kanun m.23/II’nin yazımından sanki kamu dışındaki eski yeni fark etmeksizin bütün yeraltı kömür madeni ruhsatları rödovansla çalıştırılıyorsa işletme ruhsatının süresinin uzatılmayacağı gibi bir anlam çıkmaktadır. Ancak Geçici 23.maddenin madde başlığının “*Mevcut Rödovans Sözleşmeleri*” olmasından ayrıca geçici madde olması nedeniyle yapılan sistematik yorumdan bu hükmün 18 şubat 2015 tarihinden önce akdedilmiş rödovans sözleşmelerini kapsadığı anlaşılmaktadır. Buna göre, bu tarihten önce akdedilmiş söz konusu mevcut rödovans

sözleşmeleri, geçerlidir. Ancak önceden gelen rüdvansla çalıştırılan özel sektöre altı kömür maden ruhsatlarının süresi uzatılmayacak yada temdit edilmeyecektir.

Özel sektöre ait yeraltı kömür maden ruhsatlarında rüdvansın yasaklanması veya temdit taleplerinin kabul edilmemesine ilişkin 3213 sayılı Maden Kanunu Ek madde 7/II ve Geçici madde 23/II hükümlerinin Anayasanın 10.maddesindeki kanun önünde eşitlik hükmüne aykırı olduğu açıktır. Bu hükümlerin toplumu korumak için öngörüldükleri de savunulamaz. Çünkü son yıllarda yeraltı kömür işletmelerinde meydana gelen elim iki maden kazası da kamuya ait maden ruhsat sahalarında gerçekleşmişti.

4 RÜDVANS SÖZLEŞMELERİNİN MADEN SİCİLİNE TESCİLİ

Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinin 100.maddesi uyarınca rüdvans sözleşmelerinin maden siciline şerhi/tescili de mümkündür. Zaten rüdvans sözleşmeleri Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına 6592 sayılı Kanun uyarınca maden sicil dosyasına sunulması gerektiğinden aynı zamanda maden siciline de şerh/tescil edilmiş olmaktadır. MİGEM, kendisine bildirilen önceki rüdvans sözleşmeleri ile izin verdiği 6592 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden sonra akdedilen rüdvans sözleşmelerini maden siciline tescil etmektedir.

Maden ruhsatları aslında taşınmaz niteliğinde olduğu halde ayrı bir maden sicili öngörüldüğü için tapu siciline kaydedilmemektedir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun (TMK) 1009.maddesine göre, tapu siciline aynı haklardan başka kira gibi şahsi haklar da şerh verilebilmektedir. TMK' nun 1009/II fıkrasının açık hükmü gereği tapu siciline şerh verilen bir şahsi hak aynı etki kazanmakta ve taşınmazın halihazır sahibi kim ise ona karşı sürülebilme olanağına kavuşmaktadır. Özellikle, malik, tapu siciline şerh verilmiş bir kira sözleşmesi bulunduğu halde kiralanan taşınmazı üçüncü kişilere devrederse, kiracı, kira sözleşmesini taşınmazı devralan yeni malike karşı da ileri sürebilir. Böyle bir durumda yeni malik, tapu siciline şerh verilmiş kira sözleşmesine göre kiralananı kullanan kiracıyı tahliye edemez.

Maden sicili de tapu siciline hakim ilkelerle idare edilmektedir. Bu bakımdan maden siciline şerh verilen rüdvans sözleşmelerinin üçüncü kişilere karşı aynı etkisi söz konusu olabilir. Danıştay, eski tarihli bir kararında rüdvans sözleşmesinin bir özel hukuk sözleşmesi olduğu ve bu nedenle maden siciline şerh verilse de 3.kişi ve kurumları bağlamayacağı yönündeki idare mahkemesi kararını hukuka uygun bulmuştu (*Danıştay 8.D. 30.01.2009 gün ve E.2008/4170, K.2009/473*).

Ancak, yakın tarihli bir bozma ilamında bu görüşten dönen Danıştay, maden siciline tescil edilmiş rüdvans sözleşmesinin aleniyet ilkesinden yararlanacağını ve 3.kişilere karşı ileri sürülebileceğini tespit ettikten sonra, alım opsiyonu bulunan rüdvans sözleşmesinde rüdvansçının muvafakati olmadan maden ruhsatının devredilemeyeceğine karar vermiştir. (*Danıştay 8.D., 02.12.2014 gün ve E.2014/6656, K.2014/9520*). Yüksek Mahkeme, anılan son kararında, rüdvans sözleşmesinin maden siciline tescilinin güncel mevzuatla aynı etkiyi doğuracağını belirterek aslında tapu sicilindeki şerh ile ilgili TMK m.1009 hükmüne yollamada bulunmuştur.

Yönetmeliğin 100.maddesinde rüdvans sözleşmesinin şerh edilmesi, değiştirilmesi veya sicilden silinmesi için sözleşmenin taraflarının her ikisinin talebi aramaktadır. MİGEM, taraflardan birinin tek taraflı iradesi ile şerh ile ilgili tasarruflarda bulunmasını yasaklayarak uygulamada ortaya çıkmış sorunların tekrarını önlemek istemiştir. Buna ilave olarak, Yönetmelik Taslağında, süresi dolan rüdvans sözleşmelerine ilişkin maden sicili tescil kayıtlarının resen silineceğine ilişkin yeni bir hüküm de getirilmektedir.

Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği Taslağının 80.maddesinde “*Rüdvans sözleşmesi bulunan ruhsatların devir taleplerinde devir alandan, mevcut rüdvans sözleşmesinin kabul edildiğine dair taahhütname istenir, verilmemesi halinde devir işlemi gerçekleştirilmez.*” hükmü öngörülmektedir. Bu hüküm aslında Danıştay'ın son emsal kararına ve doktrinde ileri sürülen görüşlere uygundur. Buna göre, maden siciline tescilli bir rüdvans sözleşmesi varsa ruhsatı devralacak kişi mevcut rüdvans sözleşmesini kabul etmek zorundadır. Bu suretle ruhsatın yeni sahibi rüdvans sözleşmesinin tarafı olacak ve rüdvansçının önceki sözleşmeye göre maden ruhsat sahasını işletmesine katılma borcu altına girecektir.

Ayrıca, ürün kiralalarına da uygulanma imkanı olan 6098 sayılı TBK m.310' da “*Sözleşmenin kurulmasından sonra kiralanan herhangi bir sebeple el değiştirirse, yeni malik kira sözleşmesinin tarafı olur.*” hükmü getirilmiştir. Buna göre, ürün kirasında kiralayan tapu siciline şerh verilmemiş olsa bile kiracısının onayını almadan taşınmazı yeni malike devrederse yeni malik kira sözleşmesiyle bağlı kalır. Artık, 6098 sayılı TBK m.310 hükmüyle Roma Hukukundan gelen “satım kirayı bozar“ kuralı terkedilmiştir (Özdemir, 2013). TBK m.310 hükmü gereği ürün

kirasının bir türü olan rödövens sözleşmelerinde, sözleşme konusu maden işletme ruhsatının devri halinde rödövensçi bu devirden etkilenmez. Sadece rödövens sözleşmesinde ruhsat sahibi tarafı değişir; rödövensçi, mevcut sözleşmede yer alan aynı hüküm ve şartlarla işletmeciliğini devam ettirir.

5 RÖDÖVANSLI SAHALARDA DAİMİ NEZARETÇİ SORUNU

6592 sayılı Kanunun getirdiği önemli değişikliklerden birisi de, teknik nezaretçiliği kaldırarak daimi nezaretçiliği getirmesidir. Yeniden düzenlenen 3213 sayılı Maden Kanununun 31. Maddesine göre, “*Kaynak tuzlaları hariç olmak üzere maden ruhsat sahalarındaki işletme faaliyetleri, maden mühendisi nezaretinde yapılır.*”

Daimi nezaretçi ile vardiyalı çalışan işletmelerde işletmenin büyüklüğü ve niteliği esas alınarak her vardiyada zorunlu olarak istihdam edilecek maden mühendisi ve görevlendirilecek diğer mühendislerin görev, yetki ve sorumlulukları, atanma usul ve esasları, eğitimi, çalışma usul ve esasları Bakanlıkça yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir.”.

Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmelik Taslağında, Kanunun verdiği bu yetkiye dayanarak daimi nezaretçilik ataması yeniden düzenlenmiştir. Buna göre, “*Daimi nezaretçi, ruhsat sahibi/vekili, hammadde üretim izin sahibi kamu kurum ve kuruluşu tarafından, ruhsat sahibinin dışında işletmecisi var ise her ikisinin onayı ile atanır. Ancak anlaşmazlığın neticesinde işletme faaliyetinin projeye aykırı olarak yürütülmesi durumunda ve ilgili taraflardan birinin talebi üzerine Genel Müdürlükçe de karar verilebilir.”.*

Rödövens uygulamasında yaşanan sorunlardan biri de, nezaretçi atama yetkisi mevzuata göre kendisinde bulunan ruhsat sahibi, teknik nezaretçi atamayı veya atadığı nezaretçiyi azlederek rödövensçinin maden üretim faaliyetlerini kilitlemeseydi. Her ne kadar bu konuda adliye mahkemeleri teknik nezaretçi atanması konusunda ihtiyati tedbir kararı verseler de, bu yönde bir karar almak bazen imkansız bazen de çok uzun sürmekteydi. Bu kilitlenme sonucunda işletilmesinde kamu yararı olan maden sahalarında maden işletmeciliği uzun süre durma noktasına geliyordu (Topaloğlu, 2011a).

Yönetmelik Taslağında, daimi nezaretçinin kural olarak ruhsat sahibi ve rödövensçinin birlikte onayıyla atanacağı öngörülmüş, anlaşmazlık halinde taraflardan birinin talebi üzerine MİGEM’in daimi nezaretçi atanmasına karar verebileceği öngörülmüştür. Bu suretle rödövensçinin da daimi nezaretçi atanmasının önü açılmakta ve uygulamadaki bir sorunun idari yoldan çözülmesi amaçlanmaktadır.

6 SONUÇ

6592 sayılı Kanunla rödövens sözleşmelerine Bakanlık izninin getirilmesi genellikle olumlu karşılanmalıdır. Aynı şekilde, Yönetmelik Taslağında, rödövensçide maden işletme ruhsat sahibinde olduğu gibi maden hakkına ehil olma ve mali yeterlilik şartlarının aranması da yerinde bir düzenleme olmuştur. Gerçekten de madenler üzerinde kamusal mülkiyeti bulunan Devletin maden sahalarının bazen tamamen işletmesinin gerçekleştirildiği rödövens sözleşmelerine özel hukuka ait ticari bir sözleşme diyerek kayıtsız kalması düşünülmaz.

Ne var ki, kamuya ait yeraltı kömür işletmelerinin rödövensle işletilmesine izin verilirken, bu tür sahalarda özel sektör rödövens işletmeciliğine yasak konularak Anayasal kanun önünde eşitlik ilkesine aykırı bir durum yaratılmıştır.

KAYNAKLAR

- Altunkaya, M., 2005. Edimin Başlangıçtaki İmkansızlığı, Yetkin Yayınları, Ankara, 280 sf.
- Başpınar, V., 1998. Borç Sözleşmelerinin Kısmi Butlanı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 189 sf.
- Çanga, H.E, 2005. 5177 Sayılı Maden Kanunu ve Yönetmelikleri, Yurt Madencilik Geliştirme Vakfı Yayınları, İstanbul, 500 sf.
- Eren, F., 2013. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, İstanbul, 15. Baskı, 1333 sf.
- Özdemir, H., 2013. Kira Sözleşmesinin Devri ve Kiralanın Durumu, AÜHFD, 62(1), 147-174.
- Özel sektöre ‘rödövens’ yasağı. <http://www.milliyet.com.tr/ozel-sektore-rodovans-yasagi-gundem-1992210/>

- Öztoprak, S., 2015. Kömür Ocaklarının Özel Hukuk Kişileri Tarafından İşletilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 233 sf.
- Topaloğlu M., 2001. Rödövens Sözleşmesi: Hukuksal Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Türkiye 17. Uluslararası Madencilik Kongresi ve Sergisi - TÜMAKS Bildiriler Kitabı, 249 -253.
- Topaloğlu M., 2010. Rödövensla İşletilen Maden Sahalarının İş Güvenliği Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Türkiye 17. Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı, 02-04 Haziran 2010, Zonguldak - TÜRKİYE, 493-501.
- Topaloğlu, M., 2011. Maden Hukuku, Karahan Kitabevi, 857 sf.
- Topaloğlu, M., 2011. Son Yasal Gelişmeler ve Yargı Kararları Işığında Rödövens Sözleşmesi, Türkiye Madenciler Derneği Sektörden Haberler Bülteni, 39, 40-43.
- Topaloğlu, M., 2014. Maden Kazaları Karşısında Maden Ruhsat Sahibinin ve Rödövensçının Hukuki Durumu, Sektörmaden, 51, 46-51.